

Impresii fugare despre teatrul românesc

Vreau să încep prin a vă împărtăși câteva considerațiuni generale, câteva păreri despre genurile artei teatrale.

Nu cred că există diferențe de clasă și de rasă între diversele genuri teatrale. Insist asupra acestei probleme, pentru că pînă și în lumea noastră socialistă am întîlnit tovarăși care, de exemplu, credeau și încă mai cred că opera e un gen superior operetei, estradei sau circului; sau că tragedia este superioară comediei; baletul clasic, dansurilor populare ș.a.m.d. Eu, unul, nu cred în existența unor astfel de diferențe de clasă și socotesc că fiecare gen poate să prilejuiască realizări geniale, alături de altele foarte proaste. Îmi amintesc că la apariția cinematografului numeroși esteticieni burghezi nu-l socoteau a fi artă. Astăzi însă, toată lumea știe că unul din cei mai geniali artiști ai lumii este actorul

de film Chaplin. Vreau să îndemn pe dramaturgii, scriitorii, poeții romîni — și anume pe cei mai buni dintre ei — să se intereseze cît mai îndeaproape de circ (și în special de textele debitate de clovni), de varieteu, într-un cuvînt de genuri care au un auditoriu popular foarte larg. În treacăt fie spus, știu că la dumneavoastră, de pildă, există o mare confuzie în privința specificului fiecăruia din aceste două genuri. Firește, întîi trebuie stabilite distincțiile.

Un lucru e cert. Sînt adversarul furibund al oricărui sectarism, al dominației în teatru, în arta spectacolului, a unei singure școli, a unui singur stil. Cred că fiecare teatru trebuie să aibă chipul lui, poate chiar propriul lui cerc de dramaturgi. Firește, nu preconizez exclusivismul. Uniforma nu-și are locul decît în armată, și nu la teatru. Iubesc și mă străduiesc să înțeleg teatrul și viziunea despre teatru a diverselor epoci, popoare, a diverselor școli. De pildă, înțeleg și iubesc pe Stanislavski; nutresc aceeași stimă pentru Meyerhold, Tairov, Vahtangov sau pentru Reinhardt, Brecht, după cum l-am iubit și pe Antoine.

La drept vorbind, aș vrea să vă vorbesc — foarte scurt — despre propria mea concepție asupra artei dramatice. Nu recunosc nici un fel de canoane în dramaturgie. De pildă, există o premisă îndeobște acceptată: dacă apare un revolver în scenă — înseamnă că pînă la sfîrșitul spectacolului trebuie să se tragă cu el. Ei bine, eu spun că nu e obligatoriu. Pentru mine, unica lege în teatru — unica lege a meșteșugului teatral — este ca unul sau o sută de oameni să nareze ceva, prin cuvinte, mișcare și mimică, de pe o scenă deschisă,

închisă, rotundă, italiană — indiferent — numai să aibă ce să spună. În afară de asta nu recunosc nici un fel de canoane. Adică nu, cer iertare, mai e ceva: povestirea poate fi foarte tristă, foarte înțeleaptă, foarte eroică sau foarte veselă, sau toate la un loc — depinde de măiestria dramaturgului — dar să nu fie niciodată plicticoasă. Poate să fie fantastică, dar să nu fie mincinoasă. Poate să aibă patos, dar să nu fie pompieristică.

Am impresia că nivelul actoricesc din țara dumneavoastră este printre cele mai ridicate din lume. Am avut prilejul în viață să văd actori destul de mulți, și încă dintre cei foarte buni. România se poate mândri cu forțele ei actoricești. Vreau să aduc în primul rând elogiul mării artiste Lucia Sturdza-Bulandra. Apoi aș dori să amintesc de câțiva actori tineri — actrițele sînt întotdeauna tinere! —; mai întîi, Radu Beligan, care în *Ziariștii* mi s-a părut a fi un artist cu care se poate mândri orice popor, în al doilea rând, de la Teatrul Municipal, Clody Bertola și Lazăr Vrabie care au interpretat cu sensibilitate rolurile principale în *Omul care aduce ploaie*.

Desigur ar trebui să vorbesc și despre mulți alți actori dar, din păcate, am avut prilejul să văd foarte puține spectacole.

Am căpătat următoarea impresie: se poate vorbi în cazul teatrului românesc de două școli actoricești, ambele bune, foarte bune chiar. Precizez însă că personal prefer a doua. Prima — repet, o școală foarte bună, practică de Marcel Anghelescu (în *Ziariștii*) sau de Ciobotărașu (în *Omul care aduce ploaie*) însumează actorii care se silesc să „creeze” personajul. În ce privește a doua „școală”, — reprezentată strălucit prin Beligan, partizanii ei nu-și „construiesc” în mod vizibil personajele și de aceea pe scenă nici nu simți că joacă.

Acestea sînt impresiile pozitive. Tradițiile presei noastre socialiste cer însă ca la început să se exprime elogiile, asta pentru a da curaj oamenilor — iar pe urmă să se formuleze și criticile. Știu că aveți o tradiție sănătoasă în materie de operetă; regret că nu mi-a fost dat să o constat din plin în *Colomba*. Am asistat și la un spectacol de circ-variety. Am rezerve în privința clădirii: e adevărat sînt ateu, nu admit nici un fel de temple, nici măcar în artă, dar nici așa... Am văzut acolo acrobați admirabili. Numerele executate de ei erau o adevărată poezie. Am ascultat vocea minunată a Ioanei Radu și, pentru că melodiile dumneavoastră populare sînt foarte asemănătoare cu cele turcești, în timp ce cînta, gîndul îmi zbura la Istanbulul meu.

*

Acum vreau să vorbesc despre trei piese.

Ziariștii: piesa e bună, evident construită pe dialog, nu pe acțiune. Firește, n-am putut urmări textul, cuvînt cu cuvînt, dar după reacția publicului, mi-am dat seama că era vorba de un text valoros. Doar atît: în locul autorului, aș scoate scena care se petrece în baie; e, de altfel, singura unde actorii joacă prost. Succesul piesei demonstrează faptul că dacă dramaturgii din țările noastre vor avea o poziție politică justă, vor izbuti — desigur, învingînd anumite greutăți — să fie de ajutor patriei, partidului, guvernului. Și vor putea s-o facă, scriind lucruri veridice și — în ultima analiză — optimiste, fără nici o lăcuire a realității. Repet: știu că nu-i ușor. Dar am un argument puternic în sprijinul încrederii mele: piesa *Ziariștii*. De altfel, pe mine mă sperie mai puțin barierele pe care le ridică birocrății, decît acelea pe care scriitorii ei înșiși le înalță în jurul lor.

Cît despre regia spectacolului (Moni Ghelerter), ea a fost interesantă și chiar — slavă domnului! — în ultimul act a încălcat canoanele, realizînd scena finală cu un patos și un convenționalism de bună calitate. În treacăt fie spus, cred că cei doi dușmani ai artei teatrale sînt: lăcuirea și prețiozitatea.

Omul care aduce ploaie: piesa e excelentă, măiestrit lucrată. Regia (Liviu Ciuleci) m-a încîntat, doar actul I mi s-a părut la început că are un ritm prea lent.

În sfârșit, vreau să vorbesc despre piesa lui Baranga : *Rețeta fericirii*. Știu că e discutată. Asta e bine. Adică, e bine pentru Baranga, dacă o operă a lui deșteaptă polemici. Doar atât : să aibă nervi sănătoși.

Precizez de la bun început că dialogul mi-a fost tradus rezumativ, nu în amănunte, astfel încât să pot urmări acțiunile personajelor. Impresia mea : Baranga n-a vrut să-și apere eroul principal. N-a vrut să ni-l facă simpatic. Unii tovarăși susțin însă că din moment ce Marin Vuia e eroul principal, e și simpatic. Dar bine, purtarea lui e de-a dreptul josnică ! Să revii la o soție pe care n-o mai iubești, să continui să conviețuiești cu ea, numai din milă sau din convenționalism, este o jignire adusă, în primul rând, propriei ei demnități umane ! Întrebarea care se naște este următoarea : eroul principal e sau nu e simpatizat de autor ? Dacă nu e, lucrurile stau cu totul altfel. Dacă într-o piesă îți propui să combați alcoolismul, de pildă, dispui de două posibilități : sau prezinți un erou bețiv și nenorocirile care i le cășunează meteahna lui, iar apoi, procesul de redresare — sau, aduci în scenă un erou bețiv care nu reușește să se îndrepte și pînă la urmă își dă obștescul sfârșit. Ambele piese combat alcoolismul. Dacă piesa lui Baranga a fost scrisă pentru a arăta lipsa de înțelegere și de interes, vădită de unii tovarăși față de semenii lor, și dacă el și-a propus să combată această manifestare — și-a atins țelul. În definitiv, să nu se uite că Lenin a spus că comuniștii sînt filantropi în adevăratul sens al cuvîntului. Repet : fac toate aceste considerațiuni fără să cunosc în amănunt piesa. E posibil că spectatorul care pur și simplu nu simpatizează prea mult cu rînduielile noastre, va părăsi teatrul spunînd în sinea lui : „Aha, și pe vremuri se întîmpla așa, și azi se întîmplă la fel“. Nu cred însă că pe noi trebuie să ne preocupe felul cum va judeca micul burghez scrisul nostru. Dacă i-ai citi unui asemenea individ un articol al lui Lenin despre birocratism, ar spune : „Păi sigur, și Lenin a spus că...“. De aceea, nu trebuie să ne orientăm după afirmațiile dușmanului, fiindcă el, orice ar spune, tot de rău spune.

*

Aș voi să închei această succintă și foarte incompletă trecere în revistă a impresiilor mele teatrale din București, relevînd două aspecte principale :

Am avut mereu impresia că la dumneavoastră regia și scenografia sînt prea cumînți, prea înțelepte, prea... pașnice, satisfăcute de ceea ce au realizat. Eu am 54 de ani și sînt suferind, dar am un temperament meridional. Și dumneavoastră sînteți meridionali ; mult aș vrea ca, în domeniul teatrului românesc, temperatura să fie mai ridicată. În medicină aveți academicieni cu barbă care caută și descoperă mereu alte leacuri — de ce nu-i imită regizorii ? Ceea ce au făcut pînă acum e remarcabil, desigur, și nici nu predic inovația de dragul inovației, cer doar căutarea neastîmpărată a noului.

În al doilea rînd : am văzut minunate teatre în aer liber. Sper că le folosiți. Dar acestea sînt *teatre de vară*, și nu *teatre deschise*. Și cînd te gîndești că aveți atîtea piețe ! Te cuprinde mirarea : de ce ne ferim de scenele din piețe ? Toate piețele trebuie să fie folosite și pentru astfel de scene să se scrie piese anume. Ce părere au dramaturgii dumneavoastră ?